

Kloosterkerk – 28 februari 2021
2^e zondag in de Veertigdagentijd ‘Reminiscere’
Lucas 4:1-14a en cantate BWV 54 ‘Widerstehe doch der Sünde’
ds. Marja Flipse

Gebed om ontferming

Vanuit onze honger
roepen wij U aan
omwille van een wereld
die stenen geeft voor brood,
omwille van een wereld
waarin velen verhongeren,
waarin velen overleven
maar geen leven hebben;
dat zij niet afhankelijk hoeven zijn
van liefdadigheid
en schijnoplossingen
maar mogen vertrouwen
op een samenleving
waarin de zwaksten
beschermd en gevoed worden.
Zo bidden wij U:
Heer, ontferm U...

Vanuit onze machteloosheid
roepen wij U aan
omwille van een wereld
die mensen de mond snoert
en klein houdt,
omwille van een wereld
waarin zovelen
geen zeggenschap hebben
over hun leven,
hun kansen, hun toekomst;
dat macht en invloed
geen wapens meer hoeven te zijn,
maar het gereedschap
om te bouwen
aan een samenleving
die toebehoort aan alle mensen van goede wil.
Zo bidden wij U:
Heer, ontferm U...

Vanuit onze behoefte
gezien te worden
en ten diepste gekend
roepen wij U aan
omwille van een wereld
die mensen over het hoofd ziet,
omwille van een wereld
van schone schijn,
van valse roem
en gebakken lucht;
dat de stille, volhardende roep
gehoord mag worden
van wat waar is en waardevol,
dat we thuis mogen zijn
in een samenleving
met eerbied voor de eigenheid
van ieder mens.
Zo bidden wij U:
Heer, ontferm U...

Preek

‘Komen uit het water
en staan in de woestijn.’¹

Zo vangt Willem Barnard
op zijn gebruikelijke treffende manier
wat het betekent om mens te zijn.

Ik weet niet of u het ook zo beleeft,
maar voor mij klinkt dit zo herkenbaar,
zo helemaal waar op dit moment.
Zo ben je nog een vis in het water,
en zo ben je een vis op het droge.

Rond Den Haag heb je hooguit duinen, geen woestijnen.
Maar misschien is uw woonkamer
op dit moment wel uw woestijn,
uw zaak die op slot zit,
uw telefoon die de hele dag nog niet heeft gerinkeld.

¹ Willem Barnard, Liedboek 538

Misschien gaat het op zich best prima met je,
maar hangen je gedachten als los zand aan elkaar,
komt er niets uit je handen
en zakken je voeten weg.

Komen uit het water
en staan in de woestijn.
De woestijn
is een ogenschijnlijk vruchteloos tussenstadium.
Een plek van stilstand, zonder productiviteit,
waar niets groeit, waar je niets kunt.

Een tijd van afzondering en eenzaamheid,
van op jezelf teruggeworpen zijn
en zelf wel verantwoordelijkheid moeten nemen
voor je eigen welzijn -
fysiek, mentaal en spiritueel.

In de uitgestrektheid van de woestijn,
in de eindeloosheid van het lege landschap,
word je in beslag genomen door hemelsbrede zorgen.

Maar tegelijkertijd krimpt je wereld.
Je keert tot jezelf in
en je wordt jezelf soms zelfs teveel.

Een verblijf in de woestijn,
gedwongen of vrijwillig,
is bij uitstek een tijd om je te concentreren
op wat er werkelijk toe doet.

Maar het gevaar is ook juist groot
dat je op drift raakt en het overzicht kwijtraakt.

Dat je de weg die voor je ligt
niet meer kunt onderscheiden;
dat je vergeet waar je vandaan bent gekomen,
hoe ver je al hebt moeten reizen om hier te zijn.

Het gevaar bestaat
dat je het contact met je medemens verliest
en jezelf als eenling gaat zien,

losgeweekt van het weefsel van de samenleving,
een zwerver hunkerend naar houvast.

Zo'n woestijntijd kan je ineens overkomen.
Het kan zijn dat een pandemie
je een spaak in het wiel steekt,
een ramp of een recessie.

Maar het kan je ook gebeuren
direct na een belangrijk scharniermoment in je leven:
een nieuwe baan, een geboorte, een huwelijk,
juist als je leven een nieuwe richting
of een nieuwe zin heeft gekregen.

Vol enthousiasme wil je er tegenaan,
maar aan de begeestering van het nieuwe begin
blijken twee kanten te zitten.

Aan de ene kant het vuur van het vooruit willen,
van een nieuwe impuls en nieuwe energie;
en aan de andere kant de wind
waarin je je plotseling zo onbeschut voelt,
zo snel omvergeblazen, en zo koud.
Een mens in wind en vuur.

Als Jezus uit het water komt
is dat het water van de Jordaan,
zijn doopwater,
en het doopwater van hele volksstammen met hem.

Een moment van ommekeer zou het moeten zijn
voor iedereen die zich bij Johannes laat dopen.
Een nieuw begin.
Al vraag je je later in het verhaal af
bij hoevelen de betekenis daarvan
ook echt is doorgedrongen.

Maar alleen als Jezus uit het water komt,
klinkt er een stem:
"Jij bent mijn geliefde zoon,
in jou vind ik vreugde."

De stem van een vader,
liefdevol, bemoedigend,
maar ook dringend:
kind, wees wie je bent.
Doe datgene waarvoor je bent geboren.

Voor Jezus is de doop geen persoonlijke zaak,
maar het begin van zijn levensmissie
die in het teken staat van de ander.

In zijn doop doet hij
wat hij van nu af aan steeds zal doen:
voorleven hoe het zou kunnen zijn,
hoe het zou moeten zijn.

Werkelijk ten volle menszijn is immers:
net als Jezus worden
die 't ons heeft voorgedaan.

Direct na zijn woestijntijd
begint Jezus dan ook te verkondigen:
het koninkrijk van God is nabij.

Dat koninkrijk waarin relaties tussen mensen
niet meer scheef en ongelijkwaardig zijn.
Dat koninkrijk waarin mensen
niet langer van God vervreemd zijn
en van elkaar.

Dat koninkrijk wat er nog niet is
maar wat Jezus in de tijd die hem rest
hier en nu zichtbaar gaat maken.

Die boodschap had Johannes de dooper
al bij het grote publiek geïntroduceerd,
en die viel verrassend goed.

Totdat Johannes werd opgepakt als oproerkraaier.
Dat krijg je ervan als je een alternatief biedt
voor de manier waarop dingen nu eenmaal gaan.
En dat weet Jezus.

En juist dan, en juist daarom,
neemt Jezus het stokje over.
Hij levert zichzelf helemaal over
aan die gevaarlijke, ontwrichtende
goede boodschap.

Had hij dat ook gedaan
zonder zijn tijd in de woestijn?
Misschien aanvankelijk wel,
vol enthousiasme.
Zoals zaad ook best ontkiemt zonder goede grond.

Maar wellicht had hij dan niet geweten wat hij deed,
had hij geen voedingsbodem gehad
om stevig in te staan.
En wellicht had hij dan niet
tot het uiterste kunnen gaan.

Voordat je je met huid en haar overlevert
aan je roeping, of aan welke taak dan ook,
moet je eerst wijs worden.
Eerst moet je kunnen onderscheiden
tussen echt en onecht,
tussen wat goed is en wat makkelijk is.

Eerst moet je je zwaartepunt vinden,
dat punt waar jouw identiteit
zich verankerd weet in die van de Eeuwige.

‘Wijsheid van God,’
zo noemt Paulus Jezus in een van zijn brieven.
De wijsheid om te onderscheiden
tussen wat van mensen is en wat van God is,
wie ik ben
en wie ik niet ben.

Die wijsheid vind je niet gemakkelijk
in de publieke arena
waar iedereen van alles over je roept.
Die wijsheid boor je aan als een bron in de woestijn
als je je jezelf herinnert.

Deze zondag heeft vanouds
een Latijns sleutelwoord meegekregen,
ontleend aan Psalm 25 die we eerder zongen.
Dat woord is *reminiscere*,
'herinner U toch'.
Breng U toch te binnen
wie U ook alweer bent.

Het is een oproep aan God,
'U weet toch nog wel
dat U er altijd geweest bent voor uw mensen,
wees er dan nu ook voor mij!'

Het is diezelfde zelf-herinnering
die ten grondslag ligt aan alle wijsheid.
De wijsheid om beslissingen te nemen
die gebaseerd zijn op wie je ten diepste bent,
op de zelfbewustheid
die een bewust-zijn is
van je relatie met de Eeuwige.

Weet je nog?
Je bent een kind van God.

Dat die relatie voor Jezus een buitengewone relatie is
wordt beeldend beschreven
in het verhaal van zijn doop
waarin de Geest van bovenaf op hem neerdaalt
als een duif.

Die Geest is de drijvende kracht
die Jezus aan zal vuren in zijn werk.
Maar die jaagt hem nu eerst de woestijn in.
Daar, verstoken van alle gemakken
en ver weg van alle zekerheden,
wordt Jezus belaagd door verleidingen,
door twijfels en angsten.

Marcus laat die geheel aan onze verbeelding over,
terwijl Matteüs en Lucas ons een inkijkje geven
in wat er zoal op je af kan komen
als je je afzondert en bezint.

In zo'n situatie word je altijd geraakt
waar je het meest kwetsbaar bent.
Jezus is geen uitzondering.
Zelfs de zoon van God heeft zwakke plekken.

Dit is een kwetsbaar moment voor Jezus.
Toen hij uit het water stapte
is hij daarmee uit de coulissen gestapt,
en nu dringt het pas tot hem door
hoe een grote stap dat eigenlijk is.

Wie ben ik eigenlijk?
Wat heb ik in mijn mars?
Hoe gebruik ik mijn kracht,
mijn positie, mijn privileges -
en hoe niet?

Zo komt Jezus voor een concreet dilemma te staan:
hij kan makkelijk stenen in brood veranderen,
geen probleem -
maar moet je alles doen wat je kunt?

Jezus' grootste kracht
en grootste kwetsbaarheid zit hem
in zijn relatie met zijn Vader.

De verleider maakt daar lelijk misbruik van.
Bewijs jezelf, zegt hij.
Je bent geboren om machtig te zijn,
beroemd, goddelijk.
Grijp die kans!

Maar wereldlijke machtswellust is je vreemd
als je droomt van het koninkrijk van God,
waar zwakken sterk zijn
en armen rijk.

De verleider raakt nog een pijnpunt.
Jezus weet ook dat er,
nu hij een publieke figuur is,
verwachtingen leven onder de mensen.

De verwachting dat alles nu anders wordt.
Maar dat er ook weer niet teveel verandert.

De verwachting
dat hij mensen de waarheid zal vertellen.
Maar ook weer niet al te radicaal.

De verwachting dat hij naar mensen om zal zien.
Maar liefst in volgorde van belangrijkheid.

Wat verleidelijk om dan een truc
uit je trukendoos tevoorschijn te halen.
Zal ik eens van het dak van de tempel naar beneden springen
om te laten zien dat ik dan tóch niet te pletter val?
Dat is tenslotte wat mensen graag zien.

Of gaat het niet om wat mensen willen
maar om wat ze nodig hebben?

Misschien denk je nu,
gelukkig maar dat ik Jezus niet ben!
Het zal maar van je gevraagd worden,
zo'n onmogelijke taak te volbrengen.

Maar niemand ontsnapt aan de beproeving.
Als je je in je eigen woestijn bevindt,
krijg je te maken met je eigen verleidingen.

Die zijn altijd op maat gemaakt,
en weten net altijd je zwakke plekken te vinden,
de vragen die je even doen wankelen,
de kanten van jezelf die je liever niet onder ogen ziet.

En daar moet je doorheen.
Want zonder de veertig dagen
wordt het geen Pasen.

Wat doe je dan,
als je op zo'n nare persoonlijke manier
op de proef gesteld wordt?
Hoe weet je dan waarvoor je moet kiezen?
Hoe herken je überhaupt een verleiding, of een verleider?

Mijn vuistregel is vrijheid.
Vraag je af: wat geeft vrijheid,
voor mijzelf en voor de ander?

Geef je toe aan je drang je te bewijzen,
of voel je je vrij te vasten
en de stenen niet te veranderen in brood?

Ben je eraan verslaafd
te voldoen aan de verwachtingen van anderen
en in hun hokjes te passen,
of durf je te leven naar je eigen waarden
en je af te vragen, wat wil God?

Lever je je over aan het oordeel van anderen
en spring je voor de show van het dak van de tempel?
Of ben je vrij om te geloven in een God
die je wel zou opvangen als het per se moest
maar jou liever gewoon met beide benen op de grond heeft?

Durf je naast alle verkiezingsprogramma's
het visioen te leggen waar Jezus voor leefde?
Ga je overstag als er zich verleidingen aandienen,
of geef je jezelf gewonnen
aan het visioen van Gods koninkrijk?

Wij hoeven niet zo krampachtig
de touwtjes in handen te houden.
Wij zijn vrij om wijs te zijn.

Om de goede weg te kiezen
die niet de makkelijkste is -
en om, naar goed voorbeeld, onszelf te geven
zonder onszelf te verliezen.

‘Dat wij onszelf gewonnen geven
aan het bevrijdende bestaan,
aan wat ons uitdaagt om te leven.
Dat wij de stille roep verstaan.’²

² René van Loenen, Liedboek 816

Gebeden

Goede God,
naar U gaat ons verlangen uit.
Naar uw hulp, naar uw toekomst.
Wij danken U voor uw aanwezigheid.
Trek met ons op, deze weken
waarin we zo dicht bij Jezus komen,
bij uw Zoon, uw geliefde,
in wie U vreugde vindt.
Help ons meer en meer op hem te gaan lijken.

Wij bidden voor deze gemeenschap
en voor alle kerkelijke gemeenschappen
die door de woestijn moeten gaan,
door een eenzame en schrale tijd;
voor de musici die hier vandaag in de kerk zijn
en voor iedereen die op dit moment
niet of minder kan musiceren
en de toekomst somber inziet;
dat het toch Pasen mag worden,
dat de hoop en de verbondenheid
alles overwint.

Wees dicht bij hen die een woestijntijd doormaken.
Bij (...) in hun gemis,
en bij (...) op zijn weg naar herstel.
Wees bij de eenzamen en bij hen die er alleen voor staan,
bij hen die niet kunnen of durven geloven
in hun medemens, of in U.

Wees de vaste grond van hen
die hun verleidingen niet kunnen weerstaan,
die vastzitten in hun slechte gewoonten,
hun verslaving, hun drang naar altijd meer.

Wij bidden voor wie geen eerlijke kansen krijgen in hun leven,
voor kinderen die te kampen hebben met een achterstand
en ouders die zich machteloos voelen;
voor kwetsbare mensen
die snel ten prooi vallen aan manipulatie,
die klemzitten in een ongelijkwaardige relatie,
die niet weten hoe echte liefde voelt, en echt respect.

Voor wie invloed hebben,
macht en zeggenschap, bidden wij -
en voor iedereen die ernaar streeft
een invloedrijke positie te bekleden;
dat zij dienaars mogen zijn en geen heersers;
dat zij zich verantwoordelijk mogen weten
voor allen die afhankelijk zijn van hun beslissingen,
voor mens en dier, voor land en wereld,
voor heden en toekomst,
en dat zij in het bijzonder de belangen mogen behartigen
van de meest kwetsbaren.

Wij bidden U dat U met ons mee wilt reizen
op onze levensweg;
dat U ons draagt waar de weg onbegaanbaar is,
dat U voor ons uitgaat
waar we de weg niet kunnen onderscheiden,
dat U ons helpt te kiezen
als we op een kruispunt staan,
dat U ons bemoedigt als de weg zich eindeloos ver
en beangstigend uitstrekt,
dat U er nog steeds bent aan het eind van de weg.

In stilte delen we met U
wat ons ten diepste bezighoudt.

*Wanneer u vaker inspiratie ontleent aan de preken en gebeden
die klinken in de Kloosterkerk,
stellen wij u voor om een gift over te maken op NL 29 INGB 0000 0585 71
ten name van Stichting Kloosterkerk.
U steunt ons werk ermee!*